Vlaanderen
is diervriendelijk

Huisdierwijzer maanvissen

Pterophyllum sp.

DEPARTEMENT
OMGEVING

vlaanderen.be/huisdierinfo

INHOUD

1 Overzicht 3
2 Natuurlijk gedrag en behoeften 4
3 Huisvesting en verzorging 5
3.1 Huisvesting 5
3.1.1 Gezelschap 5
3.1.2 Water 5
3.1.3 Bodembedekking 6
3.1.4 Verwarming 6
3.1.5 Filter 6
3.1.6 Belichting en inrichting 6
3.2 Voeding 6
3.3 Verzorging 7
4 Gedrag en omgang met het dier 7
5 Gezondheid 8
5.1 Voortplanting en bijhorend gedrag 8
5.2 Meest voorkomende gezondheidsproblemen 8
6 Aankoop of adoptie 9
7 Kosten 10

1 OVERZICHT

Voer
Ik ben een vleeseter. Met een afwisseling van levend en droogvoer ben ik zeer tevreden.

Water
Ik zwem het liefst in zacht, zuur water. Een goede waterkwaliteit is nodig om mij gezond te houden.

Inrichting
Ik heb graag veel zwemruimte, met takken en planten langs de randen als beschutting.

Andere vissen
Andere kleinere vissen beschouw ik als voer. Hou me dus niet samen met neontetra's.

Broedzorg
Ik heb een uitgesproken broedzorg en verdedig mijn legsel en territorium.

Gezelschap
Ik ben een scholenvis. Hou me in een groep van minstens vier soortgenoten.

Aquarium
Ik heb een hoog en groot tropisch zoetwateraquarium nodig, met een filter en verwarming.

2 NATUURLIJK GEDRAG EN BEHOEFTEN

Maanvissen zijn zoetwatervissen die behoren tot de cichliden. Maanvissen komen vrijwel overal in de Amazone-rivier voor en zijn zeer populair in de aquariumhandel. Het zijn tropische vissen die leven in water met een temperatuur van 24 tot 28 °C. Maanvissen hebben de vorm van een halvemaan en hebben lange sprietvormige vinnen. Het zijn statige en rustige zwemmers, die wel eens een kleinere vis als voer beschouwen.

De twee bekendste soorten zijn de gewone maanvis (*Pterophyllum scalare)* en de grote maanvis (*Pterophyllum altum)*. Andere soorten zijn de *Pterophyllum dumerilli* en *Pterophyllum Leopoldi*-soorten. Hun taxonomische indeling verandert echter nog geregeld naargelang de soorten wetenschappelijk worden onderzocht. Je kan dus verschillende wetenschappelijke namen voor één soort tegenkomen. De meest verkochte soort is de *P. scalare*. De gewone maanvis is de kleinste soort en wordt ongeveer 10 tot 15 cm lang en is inclusief vin en sprieten zo'n 25 cm hoog. De *P. altum* wordt veel groter, namelijk wel 20 cm lang en 25 cm hoog. Van nature zijn ze zilvergrijs gekleurd met zwarte verticale strepen. In de handel zijn er ook verschillende kweekvarianten met andere kleuren te koop.

In de Amazone-rivier kleurt het water soms wit door opgelost anorganisch materiaal. Het water is er gemiddeld zacht en zuur, met een pH tussen 5,5 en 7 en een zachte tot gemiddelde hardheid. Waar omgevallen bomen in het water liggen, kunnen zich hele scholen van deze vissen ophouden. Ze gebruiken de verticale takken en planten om hun eieren op te leggen. De dieren wisselen gemakkelijk van partner en vergroten zo hun kans om genetisch gezonde jongen ter wereld te brengen. Ze worden ongeveer 5 jaar oud.

Indeling in het dierenrijk

Rijk	*Animalia* (Dieren)
Stam	*Chordata* (Chordadieren)
Klasse	*Actinopterygii* (Straalvinnigen)
Orde	*Perciformes* (Baarsachtigen)
Familie	*Cichlidae* (Cichliden)

3 HUISVESTING EN VERZORGING

3.1 HUISVESTING

Maanvissen hou je in een ruim opgezet tropisch zoetwateraquarium. Omdat de dieren zowel lang als hoog worden, is ook de hoogte van het aquarium van belang. Een aquarium van minimaal 150 x 50 x 60 cm (lengte x breedte x hoogte) is nodig voor de grotere *Pterophyllum altum*. Kleinere soorten zoals de *Pterophyllum scalare* kan je houden in een iets kleiner aquarium van 120 x 40 x 50 cm (lengte x breedte x hoogte).

3.1.1 Gezelschap

Maanvissen zijn groepsdieren en hou je minimaal met vier dieren maar beter nog in grotere groepen. Het is een echte scholenvis, die veel ruimte nodig heeft. Hou hem enkel samen met andere vredelievende, rustige en niet te kleine vissen die ook een hoge temperatuur en zachtzuur water nodig hebben. Zet ze niet samen met sumatranen of Siamese algeneters, want deze kunnen naar de vinnen van de maanvis bijten. Ook kleine soorten zoals neontetra's zijn niet geschikt, want deze worden als voedsel beschouwd door de maanvis. Bijlzalmpjes, corydorassen, algenetende meervallen en kleinere Zuid-Amerikaanse cichliden kan je wel bij maanvissen houden. Maanvissen leven in de middelste waterlagen, dus hou daar bij voorkeur geen andere vissen. Let wel op, een grote meerval kan het legsel opeten, en dat is natuurlijk niet de bedoeling als je wil kweken. Meer informatie over passende vissoorten vind je hier.

3.1.2 Water

Scalaren hou je in zuur water met een gemiddelde hardheid. Sommige nakweekdieren van de *Pterophyllum scalare* kan je in leidingwater houden, maar om het hen echt naar de zin te maken is het beter om het water zuurder te maken. De *Pterophyllum altum* hou je beter in zacht en zuur water. Een matige waterhardheid van 8 -16 dGH en een zure tot neutrale pH van 5,8 tot 7.5 is ideaal.

Controleer het leidingwater en corrigeer de waterwaarden. Het water kan je zacht en zuur maken door enkele droge beukenbladeren, gedroogde elzenpropjes en kienhout in het aquarium te leggen. In een aquariumwinkel kan je ook waterverbeterende producten kopen die geleidelijk de waterwaarden optimaliseren. Andere manieren om zacht water te verkrijgen zijn: vang regenwater op en filter het voor gebruik, koop een osmose-apparaat om zelf osmosewater te maken, of koop osmosewater in de aquariumwinkel of bij een aquariumvereniging. Gebruik osmosewater nooit puur, maar meng het met leidingwater om de correcte waterwaarden te verkrijgen.

Schommelingen in de waterwaarden bezorgen de vissen veel stress. Vermijd dat zoveel mogelijk. Voeg daarom de waterverbeteraar eerst in een emmer bij het water waarmee je gaat verversen, en laat dit een dag staan. De chemische reactie gebeurt dan in de emmer. Daarna voeg je tijdens de waterverversing gelijkmatig het water met de verbeterde samenstelling toe.

3.1.3 Bodembedekking

De maanvis stelt weinig eisen aan de bodembedekking. Donkergekleurd grind of grof zand zijn geschikt. Kies voor grind met een diameter van 1 tot 8 mm. Let op dat het grind geen scherpe kantjes heeft, zodat de vissen er zich niet aan kwetsen. Donkergekleurd grind laat de kleur van de vissen mooi uitkomen. Spoel grind voor het gebruik grondig uit tot het spoelwater helder is. Zorg dat het grind achteraan in het aquarium hoger ligt, zodat vuil naar voren komt en gemakkelijk af te hevelen is. Dit zorgt ook voor voldoende bodemdiepte voor de plantenwortels achteraan in het aquarium.

3.1.4 Verwarming

Maanvissen zijn tropische vissen en hebben een watertemperatuur nodig tussen 24 en 28 °C. Hou ze nooit in water dat warmer is dan 30 °C, want dan sterven ze. Gebruik een verwarmingselement om de temperatuur stabiel te houden. Kies een thermostaat die qua vermogen past bij het watervolume in het aquarium. Met een thermometer kan je de temperatuur nauwkeurig controleren. Zet de verwarming uit tijdens werkzaamheden in het aquarium, want anders gaat die kapot of verbrandt ze.

3.1.5 Filter

Een regelmatig onderhoud en goed werkende filter houden de waterkwaliteit optimaal. De grootte van de filter hangt af van het aantal vissen in je aquarium. Vraag hiervoor advies in de aquariumspeciaalzaak of aan ervaren aquaristen. Ook met een filter moet je geregeld een deel van het water verversen. Onzichtbare afvalstoffen stapelen zich namelijk geleidelijk op in het water. Door wekelijks 1/5de van de aquariuminhoud te vervangen, kan je plotselinge schommelingen in de waterkwaliteit vermijden. Vervang de filterwatten wanneer ze vuil zijn of dicht slibben.

Maanvissen kunnen tegen lichte waterstroming aan de filteruitgang, maar hebben dit niet per se nodig. Voorkom harde waterstroming.

3.1.6 Belichting en inrichting

De vissen houden niet van fel licht, gebruik daarom gedempte verlichting en zet het aquarium niet in direct zonlicht. Zorg in het aquarium bijkomend voor enkele plekken met schaduw. Naast wat verticaal gezette materialen zoals kienhouten takken waarop de vissen hun eieren leggen, zijn er geen specifieke schuilplaatsen nodig. Plaats enkele grote planten zoals de anubias, tijgerlotus of reuzenvallisneria, maar zorg ook voor open zwemruimte. Voorzie een normaal dag-en-nachtritme met 10 tot 12 uren licht. Dit kan geregeld worden door een tijdschakelaar op de lampen aan te sluiten, maar zorg ook voor open zwemruimte.

Meer informatie over de inrichting van een zoetwateraquarium.

3.2 VOEDING

Maanvissen zijn carnivoren (vleeseters) en eten in de natuur vooral in het water levende kleine dieren. Voer ze regelmatig levend voer zoals muggenlarven, watervlooien en artemia. Ook diepvriesvoer en vlokvoer kan aangeboden worden. Wissel enkele voederbeurten af met **droogvoer speciaal voor maanvissen** als de vissen dat willen eten. Let wel op: droogvoer verliest na opening en na verloop van tijd zijn vitamines. Gebruik daarom liever een klein potje dat vlug leeg is en let op de houdbaarheidsdatum.

Afwisseling is heel belangrijk voor de gezondheid. Wissel daarom geregeld af tussen de verschillende soorten voer. Voer bij voorkeur drie of meer keren per dag een kleine hoeveelheid, zoveel als de vissen in enkele minuten

kunnen opeten. Geef niet meer voer, want de resten voer vervuilen het water sterk en te veel voer doet de vissen vervetten. Sterke, dikke vissen mogen gerust eens een voermoment of een dag overslaan, mits ze in goede conditie verkeren.

3.3 VERZORGING

Dagelijks

- Controleer de temperatuur en filterwerking
- Voer de vissen enkele keren per dag een kleine portie
- Bekijk of ze hun normale gedrag vertonen

Minstens één keer per week

- Controleer de waterwaarden
- Hevel ongeveer 1/5de van het water af, samen met plantenresten en vuil. Voeg nadien nieuw water toe dat dezelfde temperatuur heeft als het aquariumwater
- Vervang de vuile filterwatten

Maandelijks of indien nodig

- Als de filter vuil is, spoel je het filtermateriaal uit. Doe dit tijdens een waterverversing met oud aquariumwater van dezelfde temperatuur. Zo blijven de goede bacteriën in het filtermateriaal aanwezig

(Half)jaarlijks

- Na 6 tot 12 maanden moet je de lampen vervangen. Ze geven dan minder licht of ze gaan stuk

4 GEDRAG EN OMGANG MET HET DIER

Maanvissen zijn prachtige statige vissen om naar te kijken. Kijken naar een aquarium is niet alleen plezierig, het is ook goed voor je gezondheid: het vermindert stress en verlaagt de bloeddruk.

Gebruik een vangklok of een net als je de vissen wil vangen. Zet eerst een bak of transportzak klaar en vul deze half met water uit het aquarium. Vang de vissen rustig en breng ze meteen over in de bak of zak. Hou de tijd uit het water zo kort mogelijk zodat de vissen niet te veel stress krijgen. Sluit de bak of zak en zorg dat die half gevuld is met water en half met lucht. Pak het geheel in met isolatiemateriaal zoals bubbelfolie en eventueel krantenpapier. Zo blijft het water op temperatuur en in het donker blijven de vissen rustiger. Transporteer de vissen voorzichtig zodat ze niet te veel heen en weer klotsen.

5 GEZONDHEID

5.1 VOORTPLANTING EN BIJHOREND GEDRAG

Maanvissen hebben net als andere cichliden een boeiende broedzorg. Vrouwelijke maanvissen hebben een voorkeur voor grote mannelijke dieren. Ze zijn niet monogaam en kunnen dus van partner wisselen na een paring of na een legsel. Als het aquarium groot genoeg is, maken de dieren een territorium en kunnen ze samen in een school worden gehouden. Een goed koppel verkrijg je door een school van acht of meer vissen samen te houden. In een grote school planten de dieren zich meer voort dan wanneer ze enkel in een koppel worden gehouden. Stel bij voorkeur een koppel samen dat afkomstig is verschillende ouderdieren. Als je twee vissen bij dezelfde dierenwinkel koopt op hetzelfde tijdstip, dan bestaat immers de kans dat je een broer en zus koopt.

Wanneer maanvissen een legsel hebben, dan zijn ze agressiever dan normaal en verdedigen ze hun territorium. Ze jagen dan vooral vissen van hetzelfde geslacht weg. Voer de maanvissen regelmatig levend voer om ze in kweekstemming te brengen. Het paargedrag is te herkennen aan het langs elkaar vleien, zich showen door de vinnen uit te zetten en langs elkaar draaien.

Een kweekbak is een aquarium dat minstens 70 cm hoog is, met verticaal geplaatste stukken kienhout. De vissen willen ook wel eieren afzetten op keramiek of breed gebladerde planten. Voor het uitkomen van de eieren is een gemiddelde waterhardheid het beste. Na het leggen van de eieren duurt het enkele dagen voor het uitkomen van de eieren en na 6 dagen beginnen de larven rond te zwemmen. Beide ouderdieren zorgen voor de jongen en vertonen broedzorg. De jonge dieren kan je voeren met artemia, cyclops, glasaaltjes en later ook met grotere voedseldieren en met ander visvoer.

5.2 MEEST VOORKOMENDE GEZONDHEIDSPROBLEMEN

Vissen die ziek zijn, hangen vaak stil, knijpen de vinnen dicht, happen naar lucht en/of bewegen abnormaal. De vinnen van gezonde vissen moeten mooi openstaan en egaal ogen.

Als de vissen zich abnormaal gedragen, controleer dan altijd eerst de waterkwaliteit, de filtering en de temperatuur van het aquarium. Als de vissen naar lucht happen of hoog in het aquarium bij het wateroppervlak hangen, dan is er zeker iets mis. De meest voorkomende problemen zijn:

- **Nitraatvergiftiging**
  Symptomen: diepe kleuren en snelle of zware kieuwbewegingen.
  Ververs direct 1/3de van het water met water met dezelfde temperatuur. Doe dat nog eens enkele uren later. Controleer onmiddellijk de filterwerking en kijk of er geen rottend afval in het aquarium ligt. Vergiftiging is ook mogelijk door te hoge nitriet- of ammoniumconcentraties. Let op, vergiftiging is ook mogelijk door te hoge nitriet- of ammoniumconcentraties.

- **Foutieve pH-waarde**
  Symptomen: De vissen schieten door de bak of zijn compleet apathisch.
  Ververs onmiddellijk 1/3de van het water met water met dezelfde temperatuur. Herhaal dit na enkele uren. Zoek de oorzaak van de pH-verandering.

Niet alleen afwijkende waterwaarden, maar ook tal van kiemen en parasieten kunnen ziektes veroorzaken. Raadpleeg een gespecialiseerde dierenarts voor vissen. Als de vissen uitzichtloos ziek zijn en lijden, dan kies je beter voor euthanasie. Let op als je medicatie geeft: verwijder altijd eerst de actieve kool uit de filter want anders haalt die de medicatie uit het water. Na een medicijnenkuur ervers je een deel van het water en filter

je over actieve kool om de laatste restjes medicatie te verwijderen. Hou er rekening mee dat sommige medicijnen dodelijk zijn voor garnalen of kreeften.

De meest voorkomende ziektes en aandoeningen zijn:

- **Witte stip**
  Symptomen: de vis heeft letterlijk witte stippen op de schubben en vinnen. Vaak zijn ze lusteloos en eten weinig.
  Vaak zijn slechte leefomstandigheden de oorzaak van een uitbraak. Verbeter de waterkwaliteit en behandel met geschikte medicatie volgens het advies van je dierenarts.
- **Buikwaterzucht**
  Symptomen: dikke buik, schubben staan open (zoals een dennenappel), uitpuilende ogen.
  Vaak is dit een symptoom van een andere infectie die de nieren aantast. Behandel met geschikte medicijnen volgens advies van je dierenarts of dood de vis als de ziekte al te ver gevorderd is.
- **Vinrot**
  Symptomen: de randen van de vinnen vervallen, ze hebben vaak witte randen. De vinnen worden steeds korter. Controleer of er geen andere vissen aan de vinnen bijten.
  Vaak is dit een gevolg van een te lage watertemperatuur. Verhoog de temperatuur en behandel met geschikte medicijnen volgens het advies van je dierenarts.
- **Vistuberculose, Vis-TBC, VisMycobacterium of VisMB**
  Symptomen: wonden die niet genezen, een opgeblazen vis, afstaande schubben, builen over het hele lichaam, regelmatige sterfte van een vis terwijl de omstandigheden goed zijn.
  Laat de diagnose stellen door een dierenarts. Vistuberculose kan niet afdoend behandeld worden. Het beste is de vis op een snelle manier uit zijn lijden te verlossen. Vis-TBC kan een chronisch probleem vormen eens je het in je aquarium hebt. Het is bijna niet weg te krijgen zonder het aquarium volledig leeg te halen en opnieuw te beginnen. Vaak is de beste oplossing om de omstandigheden optimaal te houden, zodat de overblijvende vissen voldoende weerstand kunnen bieden. Ze kunnen dan nog lange tijd gezond blijven.
- **Gatenziekte**
  Symptomen: De vis krijgt een soort acné en de pukkels breken open en veroorzaken gaten.
  De precieze oorzaak is onbekend, maar vaak is het een gevolg van verkeerde waterwaardes en te veel mineralen. Verbeter de waterkwaliteit en behandel met geschikte medicatie volgens het advies van je dierenarts. Voeder de dieren preventief een gevarieerd dieet (zonder tubifex, hart of **rode** muggenlarven) en zorg voor een uitstekende waterkwaliteit.

6 AANKOOP OF ADOPTIE

De gewone maanvis (*Pterophyllum scalare*) is een relatief gemakkelijk te houden scholenvis en is daarom ook geschikt voor een beginnend aquariumhouder. Wel moet je enige kennis van aquariumtechniek hebben en een groot (en vooral hoog) aquarium. Alle maanvissen zijn bovendien erg gevoelig voor niet optimale waterwaarden. De grote maanvis (*Pterophyllum altum*) is eerder geschikt voor ervaren aquariumhouders.

Voor je maanvissen koopt, moet je over een aantal punten nadenken:

- Heb je een geschikt aquarium voor de soort die je wil houden?
- Heb je voldoende kennis van aquariumtechniek om de juiste waterwaarden te verkrijgen?
- Zijn eventuele medebewoners in het aquarium compatibel met deze soort?
- Kan er iemand de vissen verzorgen als je op vakantie bent?
- Kan je tot 5 jaar voor de vissen zorgen?
- Weet je hoe je een aquarium moet onderhouden?
- Wil je 25 euro per maand betalen voor elektriciteit, water en visvoer?

Alvorens vissen te gaan kopen moet het aquarium opgestart zijn. De heeft tijd nodig om goed te gaan werken. Start je aquarium minstens enkele weken op **voordat** je vissen gaat kopen.

De meeste soorten zijn gemakkelijk verkrijgbaar in dierenwinkels en aquariumspeciaalzaken. Wil je speciale soorten vissen om mee te kweken, koop dan vissen aan via een aquariumclub of een vereniging van liefhebbers. Koop alleen vissen die er gezond uitzien, met gladde vinnen, een heldere glans en blinkende ogen. Koop alleen vissen als je zeker weet hoe je ze moet verzorgen en dat ze in je aquarium passen.

Wees kritisch en durf vragen te stellen. Als koper ben je verantwoordelijk voor een goede keuze. Koop geen zwakke of zieke dieren, want zo hou je foutieve handel in stand. Let goed op of de dieren geen verwondingen of vervormingen hebben. Als je verwaarloosde dieren opmerkt, dan kan je dit melden bij Dierenwelzijn Vlaanderen via het Meldpunt verwaarloosde en mishandelde dieren.

Als je vissen gaat kopen, vraag dan na waar de vissen vandaan komen. Kies geen wildvangdieren, dus vraag na of de vissen in gevangenschap gekweekt zijn. Geïmporteerde (wildvang)dieren hebben veel stress en mogelijk ziektes en gekweekte dieren zijn ook beter aangepast aan het houden in een aquarium. Bovendien gaat de voorkeur uit naar dieren die in gevangenschap gekweekt zijn, zodat de wilde populaties zo min mogelijk aangetast worden. Sinds 1 januari 2025 is het verboden om dieren te houden die in het wild gevangen werden.

Lees alles over de aankoop het transport en de introductie van nieuwe vissen in het aquarium.

7 KOSTEN

Kleine maanvissen koop je vanaf 3 à 5 euro per vis. Grotere vissen of vissen met speciale kleuren zijn uiteraard duurder.

De maandelijkse kosten bedragen ongeveer 25 euro, inclusief het levend dierlijk voer en de hogere water- en elektriciteitsrekening. Als je gaat kweken met de vissen, dan kan dit bedrag oplopen.

De aankoop van het aquarium en het toebehoren is een eenmalige investering.

Richtprijzen voor de aankoop van een zoetwateraquarium met toebehoren

Lengte van het aquarium	Kostprijs
40 cm	Vanaf 45 euro
60 cm	Vanaf 100 euro
80 cm	Vanaf 200 euro
100 cm	Vanaf 275 euro
120 cm	Vanaf 375 euro
150 cm	Vanaf 700 euro

Postadres
Koning Albert II-laan 15 bus 548
1210 Brussel
vlaanderen.be/dierenwelzijn